

In deze aflevering treffen de lezers nog een opgave van het Repertorium van tijdschriftliteratuur aan, samengesteld door de oude redactie.

Inmiddels heeft Mevrouw H. Muller—van der Wielen haar redacteurschap neergelegd. De Redactie zegt haar dank voor de bijzondere diensten, die zij het tijdschrift heeft bewezen.

Abonnementsprijs

De Uitgever heeft de Redactie doen weten, dat in verband met de gestegen lonen en papierprijzen een verhoging van de abonnementsprijs van het M.A.B. onvermijdelijk zou zijn, tenzij de bijlage inhoudende examen-opgaven, die één maal per kwartaal aan de lezers werd toegezonden, zou vervallen.

Aangezien Redactie en Uitgever, indien enigszins mogelijk, een dergelijke prijsverhoging wilden vermijden, hebben zij in gemeen overleg tot het laatste besloten, waardoor dus de abonnementsprijs voorlopig op het oude peil, f 13.15 per jaar, gehandhaafd kan worden.

Mochten er lezers zijn, die het wegvallen van deze bijlage als een ernstig gemis voelen, dan zouden wij zulks gaarne vernemen. Wij kunnen dan overwegen of er een mogelijkheid te vinden is om in deze lacune te voorzien.

HET GOUDEN INSTITUUT

door G. P. J. Hogeweg

Op 1 Januari 1945 was het vijftig jaar geleden, dat het Nederlandsch Instituut van Accountants zijn werkzaamheid in Nederland begon. In normale omstandigheden zou deze datum niet onopgemerkt en zonder eenige plechtigheid of herinnering voorbij gegaan zijn, maar Nederland ging toen nog gebukt onder het regiem van de Duitsche bezetting, tal van jongere leden konden zich niet in het openbaar vertoonen zonder gevaar van weggevoerd te worden voor den arbeidsdienst, het treinverkeer was bovendien gestaakt; en om al deze redenen was een gezamenlijke herdenking van dit gouden feest dus niet mogelijk en zeker niet wenschelijk.

Maar nu er weer vrijheid van beweging is en ons Maandblad weer kan verschijnen, verdient het zeker aanbeveling in dit eerste nummer na de bevrijding een blik terug te slaan en ons eens rekenschap te geven van wat in die vijftig jaren is bereikt.

En dan kunnen wij direct constateeren, dat het beroep van accountant van een eenigszins geheimzinnig, onbekend beroep, dat door een klein aantal boekhouders meestal in hun vrijen tijd als nevenberoep werd uitgeoefend, gegroeid is tot een algemeen bekend en geacht beroep, dat door een groot aantal personen wordt beoefend, en dat zich een zoodanig stevige positie in het economische leven heeft veroverd, dat het onder geen enkelen organisatievorm meer zou kunnen worden gemist.

Ongetwijfeld is dat in de eerste plaats te danken aan de pioniers, die in 1895 het initiatief namen tot de oprichting van het Instituut, verder aan hen, die in de volgende jaren leiding gegeven hebben aan de ontwikkeling van het beroep, maar ook aan het werken van de individueele leden van het Instituut, waardoor vertrouwen gewekt werd in hun verklaringen, en de gemeenschap langzamerhand doordrongen werd van de

overtuiging, dat het beroep een onmisbare schakel vormde in de ontwikkeling van het economisch leven van het land.

Het ligt voor de hand, dat aan de oprichting van het Instituut eenige jaren vooraf gingen, waarin al eenige teekening was gekomen in den arbeid van den accountant. Er waren al in de tachtiger en de eerste negentiger jaren enkele bureaux opgericht, eerst onder de naam van „boekhoudbureaux”, later als „bureaux voor verificatie”, maar eerst kort vóór de oprichting van het Instituut werd de naam „accountant” voor het eerst gebruikt, toen de heer E. van Dien zich in Amsterdam vestigde, en evenals enkele anderen het beroep als een zelfstandige functie ging uitoefenen.

De naam accountant werd uit het Engelsch overgenomen, en deze heeft sedertdien burgerrecht in onze taal gekregen, omdat het niet mogelijk bleek een oorspronkelijk Nederlandsch woord voor de beoefenaren van het beroep te vinden.

Het voorbeeld van Engeland en Schotland heeft de oprichters van het Instituut ongetwijfeld voor oogen gestaan, want daar bestonden toen reeds een vijf en twintigtal jaren dergelijke organisaties, maar later heeft het beroep in Nederland zich geheel zelfstandig ontwikkeld langs lijnen, die door de leidende figuren in het Instituut werden uitgestippeld.

Een der eerste middelen, aangewend tot het organiseren en ontwikkelen van het beroep, die door het Instituut werden aangewend, was het instellen van een examen, op grond waarvan nieuwe leden werden toegelaten. In verschillende van de onderdeelen, waaruit dat examen bestond, werden cursussen georganiseerd, maar het duurde tot 1905 of 1906 voordat in de hoofdvakken Inrichtingsleer en Contrôleleer een geëgelde opleiding tot stand kwam. Sedertdien is de opleiding van voor het beroep studeerenden, en het afnemen van examens één der voornaamste werkzaamheden van het Instituut geweest, ter bevordering van het doel „het organiseren van den stand der accountants in Nederland”.

Na de eerste, ruim zeventig, bij de oprichting toegetreden leden, zijn practisch uitsluitend nieuwe leden toegelaten via voldoende afgelegd examen. Alleen bij de latere fusies met een paar zusterverenigingen, waarvan de oprichters ook niet-geëxamineerden waren, is van dit beginsel vanzelfsprekend afgeweken.

Slechts een tweetal van de oprichters heeft het gouden feest mogen beleven.

Wanneer wij het beknopte examenprogramma van de eerste jaren vergelijken met de eischen, die thans gesteld worden, blijkens het Reglement van het examen, en de uitgewerkte leidraad, krijgen wij een duidelijk beeld van den groei van het beroep. Immers dat examen-programma weerspiegelt de eischen, die in het maatschappelijk leven aan de uitoefening van het beroep worden gesteld. Naarmate hogere eischen aan de accountants werden gesteld, moesten de eischen voor het examen worden verscherpt. Aan den anderen kant konden echter door de zeer verbeterde opleiding, door de belangrijke uitbreiding van de literatuur op ons gebied, en door de daarmee gepaard gaande hogere ontwikkeling van de accountants, de diensten, die door hen aan de maatschappij werden bewezen, op een hooger plan worden gebracht en belangrijk worden verbreed. Het is de groote verdienste van de leden van het later als orgaan van het Instituut ingestelde „Bureau van het Examen”, dat zij zich van hun verplichtingen in dit opzicht steeds rekenschap hebben gegeven en daardoor een krachtige stimulans hebben ge-

vormd voor de ontwikkeling van het beroep. De eerste voorzitter van dit Bureau, *prof. Th. Limperg Jr.* heeft niet alleen de grondslagen gelegd voor den opbouw van het Bureau, maar door zijn jarenlange leiding en zijn wetenschappelijken arbeid, heeft hij ongetwijfeld een allerbelangrijkst aandeel gehad in de hier geschetste ontwikkeling.

Noemen wij alleen het thans voor de studie van den a.s. accountant zoo belangrijke vak „Bedrijfshuishoudkunde”, dan is daarmee slechts een onderdeel aangegeven van wat door hem voor de ontwikkeling van de studie voor het beroep en daardoor voor de beroepsuitoefening, is gedaan.

Immers ook zijn in 1926 uitgegeven wetenschappelijke fundeering van de Contrôleleer is een andere en zeker even belangrijke bijdrage daartoe geweest. En het is door middel van zijn organisatie, dat het Instituut dit streven rijke vruchten heeft doen dragen voor het beroep.

Wij mogen hierbij ook niet verzuimen, de verdiensten van *prof. Volmer* te releveeren, die in 1908 tot buitengewoon hoogleeraar in de bedrijfsleer werd benoemd aan de Technische Hoogeschool te Delft, en in 1914 als zoodanig optrad bij de Nederlandsche Handels-Hoogeschool te Rotterdam. Hij heeft in deze functies ongetwijfeld baanbrekend werk, ook voor het Instituut, verricht.

Het Bureau van het Examen was niet het eenige middel, dat door het Instituut werd aangewend tot het omschreven doel. Reeds onmiddellijk na de oprichting werd de Raad van Tucht ingesteld, een standsrechtspraak ter handhaving van de eer van den stand der leden van het Instituut. Deze Raad van Tucht fungeerde later ook als Kamer voor Geschillen, en heeft dus niet alleen recht gesproken over leden, die tot verkeerde handelingen waren gekomen, maar heeft ook uitspraak gedaan in geschillen, ontstaan tusschen de leden onderling en tusschen leden en hun cliënten. Door den later ingestelden Raad van Beroep werd het mogelijk tegen de uitspraken van den Raad van Tucht in hooger beroep te gaan. Het presidium van beide Raden wordt waargenomen door rechtskundigen van hooge reputatie, en het Instituut mag zich gelukkig prijzen, dat het steeds mannen van hooge reputatie bereid vond, het presidium op zich te nemen.

Als leidraad voor de uitoefening van het beroep, en ter bevordering van eenvormigheid in de beroepsopvattingen, werd een Reglement van Arbeid geformuleerd, dat in groote lijnen een aantal voorschriften geeft, waarnaar de leden van het Instituut zich hebben te gedragen bij hun optreden als accountants. Het ligt voor de hand, dat dit Reglement van Arbeid voor de Raden van Tucht en Beroep een basis vormt voor de beoordeeling van de aan hen voorgelegde strijdvrage.

Een belangrijk middel van propaganda voor het gebruik maken van de diensten van den accountant, heeft het Instituut gevonden in de Accountantsdagen, waarop in de morgenuren een spreker, buiten het beroep staande, een of ander actueel onderwerp betreffende het economisch leven in Nederland behandelde, terwijl in de middaguren een lid van het Instituut een onderwerp, meer direct verband houdende met de beroepsuitoefening, inleidde. Door publicatie van deze lezingen en de daarop gevolgde debatten heeft het Instituut een belangrijke bijdrage geleverd tot verrijking van de literatuur op ons gebied.

In dit verband moet ook melding gemaakt worden van het in 1926 door het Instituut in nauwe samenwerking met zusterverenigingen georganiseerde Internationaal Accountants Congres. Zonder aarzeling mag

dit Congres een volkomen internationaal succes genoemd worden, waardoor de ontwikkeling van het beroep in en buiten Nederland in een helder licht kwam te staan. Immers dit eerste echte internationale congres van openbaar-accountants is gevolgd door congressen in Londen, New-York en Berlijn, waarbij het voorbeeld, door Nederland gegeven, in groote lijnen werd gevolgd. In de congresboeken, bevattende de in die weken gehouden lezingen en debatten, vinden wij een schat van kennis, zoowel van theoretischen als van practischen aard, die niet nagelaten heeft, grooten invloed op de ontwikkeling van het beroep in de verschillende landen uit te oefenen. Geen wonder, dat het Instituut na het te Amsterdam gehouden Congres een drietal van de voornaamste organisatoren tot leden van verdienste van het Instituut benoemde.

Konden wij in het bovenstaande wijzen op met succes bekroonde werkzaamheden van het Instituut, zijn streven naar een wettelijke regeling van het beroep is minder met goed gevolg bekroond. Herhaaldelijk is door het Instituut getracht tot een wettelijke regeling te komen, omdat het zijn streven tot organisatie van het beroep telkens weer doorkruist zag door het oprichten van nieuwe organisaties op dit gebied, wat tot verwarring aanleiding moest geven en ook gaf. Ook in de staatscommissie van 1918 en de ministerieele commissie van 1928 werd door leden van het Instituut medegewerkt om een wettelijke regeling te ontwerpen. Tot nu toe is echter een zoodanige regeling geen werkelijkheid geworden, zoodat een ieder nog vrij is, zich accountant te noemen. In de vijftig jaren van zijn bestaan heeft het Instituut voor zijn leden, en hebben de leden voor het Instituut echter een goodwill van beteekenis weten te verwerven. In dit verband mogen wij niet nalaten de samenwerking te releveeren met de Vereeniging van Academisch gevormde Accountants, die ontstaan is uit de aan de Nederlandsche Economische-Hoogeschool voor het beroep van accountant afgestudeerden.

Uit den aard van de geboorte dezer Vereeniging volgt, dat zij zich niet beweegt op het terrein van opleiding en examens, maar wij kunnen ons het Instituut nog niet denken zonder deze. Hoewel behalve in Rotterdam, ook aan de Universiteit van Amsterdam, en aan de Hoogeschool in Tilburg, een accountants-opleiding is verbonden, is er nog geen sprake van, dat de werkzaamheden van het Instituut op dit terrein zouden kunnen worden gemist.

Zelfs in de thans achter ons liggende vijf oorlogsjaren heeft het Instituut kans gezien zijn werkzaamheden ook op dit gebied voort te zetten. Als door een wonder is het ontkomen aan de algemeene vernietiging van de niet commercieele vereenigingen door den bezetter. En niet omdat het willoos heeft gebogen onder het juk. Het bestuur heeft trouw de tradities van onafhankelijkheid gevolgd en is zijn eigen weg gegaan, den weg, die voor de bescherming van de beroepsgenooten en voor de vrije uitoefening van het beroep aangewezen was. Het is een gelukwensch waard, dat het Instituut ongebroken door deze moeilijke jaren is heengekomen.

Ongebroken, maar niet ongekwetst. Van de 56 Joodsche leden, die in 1941 gedwongen waren, voor het lidmaatschap te bedanken, zijn nog slechts 19 in hun lidmaatschap hersteld.

Er valt dus uit dezen hoofde een zware schaduw op het gouden feest, een schaduw, die oorzaak is, dat ook niet achteraf een feestelijke herdenking mogelijk is. Het Instituut leed in de oorlogsjaren een te zwaar verlies. De leden gedenken in eerbied hen, die gevallen zijn.

Wij hebben in het vorenstaande slechts enkele namen genoemd van leden, die een belangrijken invloed hadden op de ontwikkeling van het beroep en op de geschiedenis van het Instituut. Dit aantal zou met een groot aantal kunnen worden uitgebreid, de namen van hen, die als Voorzitter of als bestuurslid optraden, dan wel als lid van de Raden van Tucht of Beroep, of als lid van het Bureau van het Examen, of ook als spreker op accountantsdagen; wij zouden dan niet onvermeld mogen laten de namen van hen, die als leiders der cursussen optraden, speciaal van de cursussen in bedrijfshuishoudkunde en accountancy. Het zou een lange lijst zijn van namen van hen, die met opoffering van tijd en energie voor het Instituut hebben gewerkt en zich voor de ontwikkeling van het Instituut en het beroep verdienstelijk hebben gemaakt. Liever echter besluiten wij met den wensch, dat ook in de komende jaren het Instituut talrijke leden bereid zal vinden, hun krachten te geven aan den toenemenden bloei van hun vereeniging.

Vijftig jaren mogen dan al een termijn zijn, die recht geeft op een terugblik, het is nog slechts een korte periode voor de ontwikkeling van een in Nederland nieuw beroep. Veel is bereikt, nog meer valt te bereiken. Moge het Nederlandsch Instituut toenmen in bloei en in leden-tal, en moge steeds een krachtig leven in het Instituut medewerken aan den opbloei van ons land.

DE BEDRIJFSECONOMIE EN DE NIEUWE ORIENTEERING

door Dr A. Mey

Bij het „opduiken” van het Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde richten de gedachten zich als vanzelf op de beteekenis, welke het vak zal hebben in de komende aera. Onder het vak dan speciaal verstaan de toegepaste bedrijfshuishoudkunde, de toepassing van organisatie-leer, financieringsleer en van de leer van den kostprijs.

Deze beteekenis zal groot zijn. Alle teekenen der tijden wijzen op overgang van de sociale structuur van het late kapitalisme naar een nieuwe vorm. Een nieuwe vorm, waaraan we nog geen naam willen geven, omdat we het wezen maar veronderstellen en we het voorzichtigheids-halve niet — zonder meer — willen vernoemen naar een peet uit een andere sfeer. De karakteristiek van het economisch leven in het komende tijdperk zal zijn, dat de overheid zich — in sterker mate en meer systematisch — in dat leven zal mengen. De overheid zal van hulp in nood en reddingsbrigade in het ongunstige getijde, het orgaan worden, dat — in de grote lijnen althans en op de critische gebieden — leiding geeft, plannen ontwerpt en kaders voorschrijft.

Reeds de reconstructie van ons productie-apparaat noodzaakt tot een systematische leiding door de regeering en tot een financiering met de hulpbronnen, waarover zij thans beschikken kan. De overheid kan credieten opnemen op de kapitaalmarkten der kapitaalkrachtige geallieerde landen; zij kan trachten het herstel van onze volkskracht en volksgezondheid te brengen onder intergeallieerde overeenkomsten van hulpverlening en zij alleen kan stellen, dat de vernieling van ons agrarisch, industrieel en verkeerstechnisch productie-apparaat, vooral van dat in het Westen des lands, een rechtstreeksch gevolg is van de strategie, welke noodzakelijk was om het Duitsche Naziïsme den genadeslag toe te brengen. De